

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรขนาดของโรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 310 คน ซึ่งแบ่งเป็นครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 133 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 102 คน และครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 75 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่มีทั้งหมด 4 ตอน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งผ่านทางสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร และรับแบบสอบถามกลับทางไปรษณีย์ และบางส่วนรับคืนด้วยตนเอง ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 310 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 โดยแบ่งเป็นครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 133 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 เป็นครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 102 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 เป็นครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 75 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เอส พี เอส เอส พี ซี พลัส (SPSS/PC Statistical Package for the Social Sciences / Personal Computer Plus) เพื่อแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวน ทางเดียวโดยใช้ค่าเอฟ เพื่อทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทดสอบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีของเชฟเฟ ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบ ความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

1.1 ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานเป็นผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันมากกว่า 7 ปี โดยมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดโครงการอาหารกลางวัน คือเคยศึกษาเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันหรือเรียนโภชนาการจากสถานศึกษามาแล้ว

1.2 ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนขนาดกลาง ส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการทำงานเป็นผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันมากกว่า 7 ปี โดยส่วนใหญ่จะเคยศึกษาเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันหรือเคยเรียนวิชาโภชนาการจากสถานศึกษามาแล้ว

1.3 ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการทำงานเป็นผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน มาแล้วมากกว่า 7 ปี และเคยศึกษาเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันหรือเคยเรียนวิชาโภชนาการจากสถานศึกษามาแล้ว

2. สภาพการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาปรากฏผลดังนี้

2.1 ด้านสภาพโดยทั่วไป

สภาพโดยทั่วไปในการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันนั้น ส่วนใหญ่โรงเรียนจะกำหนดนโยบายในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนไว้เป็นสายลักษณะอักษร และนโยบายที่โรงเรียนส่วนใหญ่จะส่งเสริมมากที่สุด คือการส่งเสริมให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าและเพียงพอ โดยมีคณะกรรมการที่เป็นบุคลากรภายในโรงเรียนซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารโรงเรียนให้มีหน้าที่รับผิดชอบงานในโครงการอาหารกลางวันพร้อมทั้งกำหนดหน้าที่และลักษณะของงานให้ ส่วนใหญ่จะแต่งตั้งโดยเลือกจากผู้ที่มีความรู้ทางโภชนาการหรือเคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับโภชนาการและโครงการอาหารกลางวันมาแล้ว ส่วนในเรื่องความร่วมมือจากผู้ปกครองนั้น ส่วนใหญ่ผู้ปกครองไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการอาหารกลางวันเลย แต่ทางโรงเรียนจะมีการประชุมปรึกษาหารือระหว่าง ครูใหญ่ ครู และผู้ปกครอง โดยจะประชุมเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการให้ผู้ปกครองได้รับทราบ สำหรับรูปแบบในการจัดบริการอาหารกลางวันให้นักเรียนนั้น ส่วนใหญ่โรงเรียนจะจัดเป็นอาหารชุด คือ ข้าว กับข้าว และอาหารหวาน หรือผลไม้ โดยการขายในราคาถูกให้กับนักเรียน และสำหรับนักเรียนที่ยากจน

โรงเรียนจะให้รับประทานฟรี นอกจากนี้โรงเรียนส่วนใหญ่ยังได้จัดบริการ นม นมฉ่ำเหลือง หรืออาหารเสริมอื่นๆ ให้นักเรียนทุกวัน ด้านสภาพแหล่งน้ำดื่มน้ำใช้ของโรงเรียน ส่วนใหญ่จะสะอาด และเพียงพอตลอดปี ในเรื่องการคมนาคมระหว่างโรงเรียนกับตลาดนั้นส่วนใหญ่จะสะดวก การจัดซื้ออาหารสดและอาหารแห้งโรงเรียนส่วนใหญ่จะใช้วิธีให้ผู้มีหน้าที่จัดซื้อไปซื้อจากตลาดเป็นรายวันหรือสัปดาห์ นอกจากนี้ในเรื่องของการบูรณาการ การเรียนการสอน โรงเรียนจะใช้วิธีชี้แจงขั้นตอนและแนวทางการบูรณาการเรื่องโครงการอาหารกลางวัน กับการเรียนการสอนให้กับครูทุกคนเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในเรื่องของการประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียน ส่วนใหญ่จะมีการประเมินผลเมื่อสิ้นภาคการศึกษา และนำผลการประเมินนั้นมาปรับปรุงกิจกรรมการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในแต่ละขั้นตอน

2.2 ด้านบุคลากร

สภาพของบุคลากรในการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นครูที่มีวุฒิทางคหกรรมศาสตร์ และมีความรู้ในเรื่องการทำบัญชี การเงิน พัสดุ และครุภัณฑ์ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนส่วนใหญ่จะให้ครูหัวหน้าโครงการเป็นผู้รับผิดชอบด้านการจัดซื้ออาหารสด และอาหารแห้ง มีการจ้างแม่ครัวมาประกอบอาหาร ในเรื่องการจำหน่ายและบริการอาหารนั้น ส่วนใหญ่จะให้ครู นักเรียน และภารโรงช่วยกันทำและให้บุคคลที่จ้างมามีหน้าที่ในการเก็บล้างภาชนะและทำความสะอาดสถานที่หลังจากรับประทานอาหารเสร็จแล้ว โรงเรียนส่วนใหญ่จะไม่มีการจัดกลุ่มให้ผู้ปกครองมาช่วยงาน แต่จะมีผู้ปกครองมาช่วยงานเป็นบางครั้ง โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้แก่บุคลากรที่ดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ในด้านการทำบัญชีการเงิน และการใช้จ่ายเงินตามโครงการอาหารกลางวัน ในกิจกรรมโครงการอาหารกลางวันนั้นส่วนใหญ่ นักเรียนจะมีหน้าที่ให้บริการตักอาหารแก่ผู้มารับบริการอาหารกลางวัน และสำหรับนักเรียนยากจนที่ได้รับบริการอาหารกลางวันฟรี ส่วนใหญ่จะช่วยทำความสะอาดสถานที่ที่รับประทานอาหาร นอกจากนี้ทางโรงเรียนจะมีการตรวจสอบภาวะโภชนาการของนักเรียน โดยการชั่งน้ำหนัก และวัดส่วนสูงตามกำหนดเวลา

2.3 ด้านงบประมาณในการดำเนินงาน

สภาพของงบประมาณในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันที่โรงเรียนใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานและ การบริการอาหารกลางวันส่วนใหญ่จะมาจากเงินงบประมาณของทางราชการ และเงินที่เก็บเป็นค่าอาหารจากเด็กเป็นรายวัน, เดือน หรือรายเทอม โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดตั้งกองทุนขอบริจาคเงิน เพื่อเป็นทุนเพิ่มเติมหรือทดแทนเงินส่วนที่หมดไป โดยไม่ต้องรอเงินจากงบประมาณ ซึ่งในปัจจุบันนี้ สภาพทางการเงินของโรงเรียนยังไม่เพียงพอ และยังมีภาวะขาดทุนมากกว่าร้อยละ 10 อยู่เป็นส่วนใหญ่

2.4 ด้านสถานที่และอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงาน

สภาพของสถานที่และอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่จะมีสถานที่ในการดำเนินงาน แต่ไม่เพียงพอ และคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร เช่น โรงอาหาร โต๊ะ และเก้าอี้ เป็นต้น ในเรื่องของอุปกรณ์ในการดำเนินงาน โรงเรียนส่วนใหญ่มีใช้ อยู่แล้วแต่ยังไม่เพียงพอ และคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร ภาชนะที่ใช้ใส่อาหาร ส่วนใหญ่จะใช้พลาสติก

3. ปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า มีปัญหาดังต่อไปนี้

3.1 ด้านการดำเนินงาน โดยส่วนรวมมีปัญหอยูในระดับน้อย เรื่องที่เป็น ปัญหาสองอันดับแรกคือ

3.1.1 ชุมชนให้การช่วยเหลือไม่สม่ำเสมอ

3.1.2 โรงเรียนขาดการประสานงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ให้ชุมชนรับทราบ

3.2 ด้านบุคลากร โดยส่วนรวมมีปัญหอยูในระดับน้อย เรื่องที่เป็นปัญหา สองอันดับแรกคือ

3.2.1 ครูส่วนใหญ่มีชั่วโมงการสอนมาก ไม่มีเวลายามช่วยงานโครงการ อาหารกลางวัน

3.2.2 จำนวนครูในโรงเรียนมีน้อย

3.3 ด้านงบประมาณในการดำเนินงาน โดยส่วนรวม มีปัญหอยูในระดับปาน กลาง เรื่องที่เป็นปัญหาสองอันดับแรก คือ

3.3.1 วัตถุดิบที่นำมาใช้ประกอบอาหาร มักจะมีราคาแพง ทำให้ต้นทุน ของอาหารสูง

3.3.2 การจัดบริการอาหารกลางวันประสบปัญหาขาดทุน

3.4 ด้านสถานที่และอุปกรณ์ในการดำเนินงาน โดยส่วนรวมมีปัญหอยูใน ระดับน้อย เรื่องที่เป็นปัญหาสองอันดับแรก คือ

3.4.1 ขาดสถานที่ในการเก็บอุปกรณ์ และภาชนะในการประกอบอาหาร

3.4.2 ขาดสถานที่ในการประกอบอาหารที่ถูกสุขลักษณะ

4. การเปรียบเทียบปัญหาในการจัดดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาผลของการเปรียบเทียบปัญหาในการจัดดำเนินงานโครงการอาหาร กลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า

4.1 ปัญหาด้านการดำเนินงาน ของครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

4.2 ปัญหาด้านบุคลากร ของครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ในเรื่องต่อไปนี้คือ

4.2.1 จำนวนครูในโรงเรียนมีน้อย โดยที่โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหา มากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

4.2.2 ครูส่วนใหญ่มีจำนวนชั่วโมงการสอนมาก ไม่มีเวลามาช่วยงานโครงการอาหารกลางวัน โดยที่โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหา มากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

4.3 ปัญหาด้านงบประมาณและการเงิน ของครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

4.4 ปัญหาด้านสถานที่และอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงาน ของครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย เรื่องสภาพและปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยอภิปรายผลเฉพาะประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. สภาพการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

1.1 สภาพโดยทั่วไป จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จะมีนโยบายในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันที่เขียนไว้เป็นสายลักษณะอักษร ในรายละเอียดของนโยบายนั้น ส่วนใหญ่จะส่งเสริมให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณภาพและเพียงพอ นอกเหนือไปจากนั้นยังส่งเสริมให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันทุกคน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะนโยบายของรัฐโดยเฉพาะของกรุงเทพมหานครที่สนับสนุนให้ทุกโรงเรียนได้จัดทำโครงการอาหารกลางวัน และ

ให้นักเรียนทุกคน ได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน (รัชฎาภา
อมตยกุล, 2539) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุจินดา รุ่งขจรศิลป์ (2526) ที่พบว่าโรงเรียน
เกือบทั้งหมดมีการจัดโครงการอาหารกลางวัน เพื่อสนองนโยบายของกรุงเทพมหานคร ที่ให้ทุน
การจัดบริการอาหารกลางวัน และให้นักเรียนได้มีอาหารกลางวันที่ต้องตามหลักโภชนาการ
รับประทานกันทุกคน ส่วนในเรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการของโครงการ ส่วนใหญ่ผู้บริหารจะแต่งตั้ง
จากบุคลากรภายในโรงเรียนโดยเฉพาะ และเลือกจากผู้ที่มีความรู้ทางด้านโภชนาการ สาเหตุที่
เลือกเฉพาะบุคลากรภายในโรงเรียนอาจจะเป็นเพราะ ผู้บริหารมีความเห็นว่าในเรื่องของการ
ดำเนินงานควรจะเป็นหน้าที่ของบุคลากรภายในโรงเรียนและในโรงเรียนที่มีบุคคลที่มีความ
สามารถเฉพาะด้านก็น่าจะจัดสรรให้รับผิดชอบงานด้านนั้น เพื่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน
เพราะถ้าให้บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนในการจัดดำเนินงานจะทำให้มีปัญหาในเรื่องการติดต่อ
ประสานงาน การมอบหมายหน้าที่ หรือไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร จากการวิจัยพบว่า
ผู้ปกครองต้องไปประกอบอาชีพทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน นอกจากนี้
ผู้ปกครองบางท่านยังไม่ให้ความสนใจโครงการอาหารกลางวันเท่าที่ควรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย
ของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527) ที่พบว่า ผู้ปกครองของนักเรียน
ส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความร่วมมือ กับโรงเรียนในกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน นอกเหนือจากนี้
การขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองอาจเป็นเพราะโรงเรียนขาดความรู้ และทักษะ ในการประชา
สัมพันธ์โครงการ และไม่ทราบว่าขอความร่วมมือในด้านนี้ จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ใด และโดย
วิธีใดได้บ้าง หรืออาจจะเป็นเพราะผู้บริหารละเลยไม่เห็นความสำคัญในการติดต่อ ขอความช่วยเหลือ
เพิ่มเติม เนื่องจากมีเงินงบประมาณเป็นทุนในการดำเนินงานอยู่แล้ว ในเรื่องของรูปแบบ
การจัดบริการอาหารกลางวันนั้น ส่วนใหญ่จะจัดเป็นอาหารชุด ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ที่สุด
ทั้งปริมาณ และคุณค่าอาหารทางโภชนาการ ประกอบด้วย ข้าว กับข้าว และขนม หรือผลไม้
ตามฤดูกาล ซึ่งโรงเรียนที่จัดอาหารรูปแบบนี้มักจะให้เด็กนักเรียนแจ้งความประสงค์ที่จะรับประทาน
เป็นรายเดือน เพื่อทางโรงเรียนจะได้จัดเตรียมอาหารให้เหมาะกับจำนวนนักเรียน รองลงมาคือ
รูปแบบอาหารจานเดียว ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบที่ง่ายต่อการปฏิบัติ ประกอบง่าย ต้นทุนราคาถูก
และมีคุณค่าทางโภชนาการครบ นอกจากนี้ยังมีบางโรงเรียนที่มีรูปแบบการบริการอาหารหลาย
ลักษณะสลับกันไป เนื่องจากต้องการหมุนเวียนชนิดของอาหาร เพื่อความไม่ซ้ำซาก และง่ายต่อ
การปฏิบัติงานในวันที่มีบุคลากรน้อย หรือเพื่อลดค่าใช้จ่ายลง การบริการอาหารกลางวันของโ
เรียนส่วนใหญ่จะขายอาหารให้กับนักเรียนในราคาถูก สำหรับนักเรียนยากจนจะให้ รับประทานฟรี
ทั้งนี้โรงเรียนจะต้องมีการสำรวจสภาพเศรษฐกิจของนักเรียนว่าเป็นอย่างไร ควรจะให้รับประทาน
ฟรีหรือไม่ แต่จากผลการวิจัยพบว่ามีโรงเรียนร้อยละ 5.8 ที่ให้นักเรียนทุกคนได้รับประทาน
อาหารกลางวันฟรี ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่านักเรียนในชุมชนนั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างยาก
จนเป็นส่วนใหญ่ นอกจากอาหารกลางวันแล้วโรงเรียนส่วนใหญ่ยังสามารถจัดอาหารเสริม คือ
นม ให้นักเรียนได้ทุกวันตามที่ทางกรุงเทพมหานครได้กำหนดไว้ว่าให้จัดอาหารเสริมให้นักเรียน

ในช่วงเช้าหรือบ่าย เพื่อแก้ไขปัญหานักเรียนที่ขาดสารอาหารและบรรเทาความหิวโหยในกรณีที่ยังมีโรงเรียนบางส่วนไม่สามารถทำได้นั้นก็อาจจะเป็นเพราะว่าขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ในเรื่องของการบูรณาการการเรียนการสอนเพื่อโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนนั้นส่วนใหญ่จะใช้วิธีชี้แจงขั้นตอน และแนวทางให้กับครู รองลงไปคือการช่วยจัดทาสตูดอุปกรณ์ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนให้เกิดการบูรณาการ แต่ยังมีโรงเรียนอีกร้อยละ 15.2 ที่ไม่มีการบูรณาการการเรียนการสอนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากทางโรงเรียนเห็นว่าภาระทางบ้านของนักเรียนก็มากพออยู่แล้ว ไม่ควรให้นักเรียนต้องเพิ่มความรับผิดชอบต่องานให้นักเรียนตั้งใจเรียนหนังสือเพียงอย่างเดียว หรืออาจจะเป็นเพราะ ผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญกับการบูรณาการการเรียนการสอน ไม่ต้องการให้ลูกมาทำงานที่โรงเรียน ต้องการให้มาเรียนหนังสือเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526) ที่พบว่าผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือ และไม่เห็นประโยชน์ของโครงการและคิดว่าทำให้เด็กเสียเวลาเรียน หรืออาจจะเป็นเพราะว่าการสอนแบบบูรณาการนั้น เป็นการเพิ่มภาระของครูผู้สอน และครูหัวหน้าโครงการให้มากขึ้นอีก จึงไม่จัดการสอนแบบบูรณาการ ในเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการนั้น ส่วนใหญ่จะมีการประเมินผลเมื่อสิ้นภาคการศึกษา และนำมาใช้ปรับปรุงกิจกรรมในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน แต่มีโรงเรียนบางส่วนที่ไม่มีการประเมินผลการดำเนินงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในเรื่องของการประเมินผลการดำเนินงานนั้นเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ต้องมีการประเมินจากหลายด้าน ต้องมีการสร้างหลักเกณฑ์สำหรับการประเมินผล และที่สำคัญผู้ประเมินจะต้องมีความรู้ความสามารถ ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย อย่างไรก็ตามการประเมินผลการดำเนินงานนั้น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และถือเป็นหน้าที่ของครูผู้รับผิดชอบโครงการที่จะต้องทำ เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการอาหารกลางวันให้ดีขึ้นต่อไป

1.2 สภาพค่านบุคลากร ผลการวิจัยพบว่ากำลังสำคัญในการดำเนินงานคือ ครูและบุคลากรที่โรงเรียนจ้างมาปฏิบัติงาน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีวุฒิทางด้านคหกรรมศาสตร์ หรือมีความรู้ทางด้านโภชนาการและการทำบัญชีจากการศึกษาและการอบรมสัมมนา บุคลากรที่รับผิดชอบเรื่องการจัดซื้ออาหารสดและอาหารแห้ง ส่วนใหญ่จะเป็นครูหัวหน้าโครงการอาหารกลางวัน ในเรื่องการประกอบอาหารแม่ครัวที่ทางโรงเรียนจ้างมาจะเป็นผู้รับผิดชอบ ทางด้านครู นักเรียน และภารโรงจะช่วยกันรับผิดชอบในเรื่องการบริการอาหาร ในเรื่องการเก็บล้างและทำความสะอาด บุคลากรที่โรงเรียนจ้างมาจะเป็นผู้รับผิดชอบ เนื่องจากทางโรงเรียนส่วนใหญ่จะไม่มีการจัดกลุ่มผู้ปกครองมาช่วยงานของโครงการ จะมีผู้ปกครองมาช่วยงานในบางโอกาสเท่านั้น ทำให้ภาระงานต่าง ๆ ของโครงการตกอยู่ที่ครูซึ่งต้องรับผิดชอบงานหลายด้านอยู่แล้ว ทั้งงานด้านการสอน งานด้านธุรการ การดูแลเด็กประจำชั้น กิจกรรมอื่น ๆ และถ้าร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวันแล้วก็ต้องมีหน้าที่ในกิจกรรมโครงการอาหารกลางวันเพิ่มขึ้นอีก เช่นในเรื่องการจัดซื้อ

การทำบัญชี การเตรียม การประกอบ หรือการบริการอาหาร เป็นต้น ยิ่งบุคลากรมีจำนวนน้อยอยู่แล้ว หน้าที่ก็จะมากขึ้นอีก จากผลการวิจัยนั้นนอกจากครูและบุคลากรที่จ้างมานั้นมีโรงเรียนบางส่วนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการเช่น ในเรื่องการบริการตักอาหาร การเก็บล้างภาชนะ และการทำความสะอาดสถานที่ โดยอาจจะให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ช่วยตักอาหารให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ให้นักเรียนล้างภาชนะของตนเอง ให้ทำความสะอาดสถานที่รับประทานอาหารในบริเวณที่ตนเองรับผิดชอบ เพื่อเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้พี่รู้จักดูแลน้อง ฝึกการเป็นผู้นำและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ถือได้ว่าเป็นการบูรณาการ การเรียนการสอนกับกิจกรรมโครงการอาหารกลางวันได้วิธีหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรทิพย์ ชัยชนะ (2529) ที่พบว่า โรงเรียนจะให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน เพื่อเป็นการบูรณาการเรียนการสอนตามหลักสูตร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ เพลินพิศ ทองดี (2528) ที่เสนอว่าควรจะให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการตลอดจนเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนให้มากขึ้น เพื่อให้การจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้จากผลการวิจัยยังพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ให้นักเรียนทำงาน ของโครงการมากกว่านักเรียนคนอื่น ๆ จะให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ เหมือน ๆ กัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทางโรงเรียนเห็นว่านักเรียนยากจนมีภารกิจทางบ้านมากอยู่แล้ว และจะเกิดเป็นปมด้อยกับเด็ก ที่ต้องทำงานมากแตกต่างไปจากเพื่อน ๆ หรือเด็กบางคนจะเกิดความอายที่ต้องทำงานหนักกว่าคนอื่น และจะไม่ยอมรับประทานอาหารฟรีเลย ถ้าจะต้องทำงานชดใช้ และทางโรงเรียนมีการตรวจภาวะโภชนาการของนักเรียนโดยการชั่งน้ำหนัก และวัดส่วนสูง ของนักเรียนตามกำหนดเวลา ซึ่งวิธีการนี้ถือได้ว่าเป็นการประเมินผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันวิธีหนึ่ง

1.3 สภาพด้านงบประมาณและการเงิน โรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมดในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากทางราชการ ทั้งนี้เพราะเป็นนโยบายของทางกรุงเทพมหานคร ที่จะสนับสนุนให้ทุกโรงเรียนจัดโครงการอาหารกลางวันขึ้นเพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีคุณภาพ หรือเพื่อบรรเทาความหิวโหยให้กับเด็กที่ยากจน และในปี พ.ศ. 2539 กรุงเทพมหานครได้อนุมัติเงินเพื่อจัดโครงการอาหารกลางวันให้กับนักเรียนที่ยากจนเป็นเงินถึง 40,300,000 บาท (สำนักการศึกษา, 2538) อย่างไรก็ตามงบประมาณที่แต่ละโรงเรียนได้รับยังไม่เพียงพอเป็นส่วนใหญ่ อันเป็นปัญหาเนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ราคาค่อนข้างแพง ทำให้โรงเรียนประสบปัญหาในการหมุนเวียนเงินมาใช้ แต่อย่างไรก็ตามการที่จะให้การดำเนินงานของโครงการประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง โรงเรียนจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากหลาย ๆ หน่วยงาน ทั้งบุคลากรภายในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานเอกชนอื่น ๆ มาช่วยสนับสนุนโครงการในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องด้วย

1.4 สภาพด้านสถานที่และอุปกรณ์ในการดำเนินงาน โรงเรียนส่วนใหญ่จะมีโรงอาหารแยกเป็นสัดส่วน แต่มี ร้อยละ 29 ที่ไม่มีอาคารโรงอาหารแยกเป็นเอกเทศ อาจจะใช้ห้องเรียน ระเบียงอาคารเรียน ใต้ถุนโรงเรียน หรือศาลาการเปรียญของวัดเป็นที่รับประทานอาหารแทน ส่วนในด้านอุปกรณ์ในการดำเนินงาน โรงเรียนส่วนใหญ่จะมีใช้แต่อาจจะมีคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร เพราะเป็นของเก่าใช้มานานาน หรือมีใช้ไม่เพียงพอเช่นในเรื่องของภาชนะใส่อาหารให้นักเรียน ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่จะใช้ถาดหลุม ถ้าถาดหลุมหรือจานไม่เพียงพอโรงเรียนก็อาจจะแก้ปัญหาโดยให้พักรับประทานอาหารเป็นรอบ ๆ เพื่อจะได้เวียนถาดมาใช้ใหม่หรือถ้าเป็นช้อนหรือแก้วน้ำ ก็ให้นักเรียนนำมาจากบ้าน ในกรณีที่สามารถนำมาได้ เป็นต้น

2. ปัญหาในการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ปัญหาในการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน โดยส่วนรวมจะมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากครูที่รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน คือเคยอบรม หรือสัมมนาเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวัน หรือการจัดทำบัญชีการเงินมาแล้ว และส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานเป็นผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันมากกว่า 7 ปี ทำให้มีทักษะและความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ดี ทำให้มีปัญหในการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันอยู่ในระดับน้อย และเมื่อศึกษาปัญหาในแต่ละด้าน ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการดำเนินงาน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านสถานที่และอุปกรณ์ในการดำเนินงาน พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลางคือ

2.1 ปัญหาด้านการดำเนินงาน โดยส่วนรวมพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับน้อยและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เรื่องที่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย คือ โรงเรียนไม่มีการวางแผนเกี่ยวกับการดำเนินงาน ไม่ได้ทำปฏิทินการปฏิบัติงานของโครงการเป็นสายลักษณะอักษรไว้อัตโนมัติการศึกษา ครูและคณะกรรมการไม่สนับสนุนงานในโครงการ โรงเรียนไม่ได้กำหนดหน้าที่ให้บุคลากรปฏิบัติงาน ขาดการนิเทศและติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ขาดการประเมินผลเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับเป้าหมาย และขาดการนำข้อมูลมาพัฒนาโครงการทั้งนี้เป็นเพราะว่าโรงเรียนส่วนใหญ่จะมีนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน และครูส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้ที่มีความรู้ในด้านการทำงาน คือส่วนใหญ่ก็จะมีประสบการณ์ในการทำงานสูง ส่วนใหญ่จะมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะ และทางโรงเรียนก็มีการประเมินผลการดำเนินงาน มาปรับปรุงการทำงาน เป็นส่วนใหญ่ ทำให้ปัญหาในเรื่องของการจัดดำเนินงานโดยส่วนรวมอยู่ในระดับน้อย แต่มีเรื่องที่เป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลางคือ ขุมชนให้ความ

ช่วยเหลือไม่สม่ำเสมอทำให้การจัดดำเนินงานของโครงการไม่ต่อเนื่อง โรงเรียนขาดการประชาสัมพันธ์และการประสานงานให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ รับผิดชอบต่อ มาจากในชุมชนดังกล่าวผู้ปกครองและประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี หรือต้องไปประกอบ อาชีพต่างถิ่น จึงไม่ได้ให้การสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งจากการสรุปผลด้านการดำเนินงาน นั้น โรงเรียนส่วนใหญ่มีการประสานงาน หรือประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการให้ผู้ปกครอง รับผิดชอบต่อเมื่อพิจารณาถึงสภาพการดำเนินชีวิตของบุคคลในชุมชนในกรุงเทพมหานครแล้ว ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะมีการประชาสัมพันธ์และประสานงานโครงการให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รับผิดชอบต่อ เข้าใจ และเห็นความสำคัญของโครงการแล้ว แต่เมื่อฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี คงไม่สามารถช่วยเหลือกิจกรรมในโครงการของโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดใจ จรุงจิตต์ (2519) เพ็ญศรี ลักษณะงาม (2527) ผาสุข อุทัย (2533) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนหนึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและประชาชนน้อยมากแต่ถึงอย่างไรความ ร่วมมือของผู้ปกครอง และชุมชน ก็ยังคงเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินงานของโครงการโรงเรียนจึง ไม่ควรที่จะละเลยที่จะหาวิธีการขอความร่วมมือและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ให้มากยิ่งขึ้น ดังที่ เฉลิม บุญธรรมเจริญ (2527) เสนอแนะว่าควรให้ ผู้ปกครอง และชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานเป็นเจ้าของโครงการร่วมกับโรงเรียน กิจกรรมต่าง ๆ จึงจะดำเนิน ไปด้วยดี

2.2 ปัญหาด้านบุคลากร โดยส่วนรวมพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับน้อย และเมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เรื่องที่เป็นปัญหาในระดับน้อย คือ ปัญหาในการจัดตั้งคณะกรรมการ และเรื่องการจัดบุคลากรทำหน้าที่ต่าง ๆ ในการทำงาน เช่น การจัดซื้อ การประกอบอาหาร หรือการทำบัญชี เป็นต้น นั้นแสดงว่าเมื่อผู้บริหารได้มีการแต่งตั้งบุคลากรให้รับผิดชอบงานใด ๆ แล้วจะมีการมอบหมายหน้าที่ให้ได้รับมอบ จึงทำให้ไม่เกิดปัญหามากในเรื่องนี้ส่วนเรื่องที่เป็น ปัญหาอันดับแรกของด้านนี้คือครูส่วนใหญ่จะมีชั่วโมงสอนมากทำให้ไม่มีเวลาช่วยงานของ โครงการอาหารกลางวัน การที่ครูมีจำนวนชั่วโมงการสอนมาก และยังมีหน้าที่รับผิดชอบในงาน ของโครงการอาหารกลางวันซึ่งนับว่าเป็นภาระหนักของครูที่ต้องรับผิดชอบทั้งงานด้านการสอนใน แต่ละวัน การดูแลเด็กประจำชั้น และกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ ทำให้ครูไม่ต้องการรับผิดชอบงานใน โครงการอาหารกลางวัน ซึ่งสอดคล้องกับ เพลินพิศ ทองดี (2528) บุญเลิศ เสนียังค์ ณ ออยุธยา (2527) ที่พบว่าครูส่วนใหญ่มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการสอน และงานอื่น ๆ ของ โรงเรียนมากแล้ว จะไม่มีเวลาช่วยงานของโครงการ ถ้าเป็นดังนี้โรงเรียนก็น่าจะใช้วิธีจัดครูผลัด เเวรกันลงมาช่วยงานในชั่วโมงที่ไม่ได้มีการสอน เพราะถ้าคนทำงานมีน้อย ก็จะเป็นภาระหนักของ แม่ครัวและครูหัวหน้าโครงการ และผลการดำเนินงานก็จะไม่มีประสิทธิภาพ อีกกรณีหนึ่งถ้าครู ผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันมีความเข้าใจในเรื่องการบูรณาการการเรียนการสอนในกลุ่ม ประสบการณ์ต่าง ๆ แล้วจะทำให้ได้แรงงานจากนักเรียน ซึ่งมีจำนวนมากมาช่วยงานและเป็นการ เพิ่มประสบการณ์ให้กับนักเรียนในการปฏิบัติงานอีกด้วย

2.3 ปัญหาด้านงบประมาณและการเงิน โดยส่วนรวมพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เรื่องที่เป็นปัญหาอยู่ในลำดับแรก คือ วัตถุประสงค์ที่จะใช้ประกอบอาหารมีราคาแพงแต่โรงเรียนต้องขายอาหารในราคาถูก จึงทำให้การจัดบริการอาหารประสบปัญหาขาดทุน ในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังขยายตัวเช่นนี้ ภาวะเงินเฟ้อที่จะมีผลทำให้วัตถุดิบต่าง ๆ มีราคาสูงขึ้น โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวง จะเน้นทางโรงเรียนควรที่จะหาวิธีการหาเงินทุนหมุนเวียนเพื่อใช้จ่ายในโครงการให้มากยิ่งขึ้น อาจจะใช้วิธีการขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนให้ช่วยเหลือในด้านการเงิน หรือการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนมาสนับสนุนโครงการมากขึ้นเป็นต้น และยังพบเรื่องที่เป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย คือ การใช้เงินงบประมาณ และการทำบัญชีรับจ่ายยุ่งยากสับสน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนส่วนใหญ่จะมีครูที่มีความรู้ในเรื่องการจัดทำบัญชีการเงิน มีประสบการณ์และเคยผ่านการอบรมมาประกอบกับทางกรุงเทพมหานคร นั้นเห็นความสำคัญในเรื่องของการทำบัญชีรับ-จ่าย จึงได้มีการจัดให้มีการจัดอบรมด้านการทำบัญชีการเงิน แก่ครูผู้รับผิดชอบโครงการให้มีความรู้ความเข้าใจในระเบียบการปฏิบัติทำให้เกิดปัญหาในการจัดดำเนินงานในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญศรี ลักษณะงาม (2527) บุญเลิศ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2527) พรทิพย์ ชัยชนะ (2529) และนวลสมร ชมะสุนทร (2531) ที่พบว่าการทำบัญชีการเงินของโครงการ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เนื่องจาก ผู้รับผิดชอบเป็นผู้จัดทำบัญชีเอง เบิกจ่ายเงินต่าง ๆ ด้วยตนเอง และมีความรู้ทางด้านการทำบัญชีการเงิน

2.4 ปัญหาด้านสถานที่ และอุปกรณ์ในการดำเนินงาน โดยส่วนรวมพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับน้อย แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่เป็นปัญหาในระดับปานกลาง คือ ขาดสถานที่ในการประกอบอาหาร และนั่งรับประทานอาหาร ขาดสถานที่ในการทำความสะอาดเก็บภาชนะ และอุปกรณ์ที่ถูกสุขลักษณะ อาจเนื่องจากปัญหาที่ทางโรงเรียนขาดงบประมาณในการสร้างโรงอาหารโดยเฉพาะ หรือเนื่องจากโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครนั้นมี พื้นที่บริเวณโรงเรียนจำกัด ทำให้ไม่สามารถสร้างโรงครัว หรือห้องเก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ เพิ่มเติมได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ บุญเลิศ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2527), พรทิพย์ ชัยชนะ (2529), นวลสมร ชมะสุนทร (2531) และ ผาสุข อุทัย (2531) ที่พบว่า โรงเรียนยังมีสถานที่ในการประกอบอาหาร และโรงอาหารโดยเฉพาะน้อยมาก มีโต๊ะและม้านั่งไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ต้องใช้สถานที่อื่นมาดำเนินงานแทน เช่น ใช้โรงฝึกงาน หรืออาคาร เอนกประสงค์เป็นที่ประกอบอาหาร ใช้ห้องเรียนหรือระเบียงห้องเป็นที่นั่งรับประทานอาหาร การแก้ไขปัญหาก็คือประการหนึ่งที่โรงเรียนสามารถทำได้คือ การจัดแบ่งเวลาพักรับประทานอาหารของนักเรียนเป็นรอบ ๆ ไม่ให้ตรงกัน แต่ก็เป็นการเพิ่มภาระให้คนงาน จะทำให้เหนื่อยมากขึ้นอีก

3. เปรียบเทียบปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดโรงเรียน

3.1 ด้านการดำเนินงาน ทั้งโดยส่วนรวมและรายข้อ พบว่ามีปัญหาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทางกรุงเทพมหานครได้วางนโยบายและเสนอแนะแนวทางปฏิบัติในการจัดโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งมีขั้นตอนและการดำเนินงานเป็นไปในแนวเดียวกัน ให้ทุกโรงเรียนปฏิบัติ อีกทั้งประสบการณ์ในการทำงาน และการอบรมสัมมนาเพิ่มความรู้อของครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนแต่ละขนาดนั้น โดยส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์หลายปี ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้ดี ทำให้มีปัญหาด้านนี้ในระดับน้อย และเนื่องจากเคยผ่านการอบรมมาแล้ว เป็นส่วนใหญ่จึงมีทักษะในการทำงานที่ตนเองรับผิดชอบ ทำให้มีปัญหาดังกล่าวไม่แตกต่างกันในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด

3.2 ด้านบุคลากร โดยส่วนรวมพบว่า มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เรื่องที่มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 คือ ครูส่วนใหญ่มีชั่วโมงการสอนมาก ไม่มีเวลามาช่วยงานโครงการอาหารกลางวัน และจำนวนครูในโรงเรียนมีน้อย โดยที่โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับ นวลสมร ชมะสุนทร (2531) เพ็ญศรี ลักษณะงาม (2527) จวีวรรณ กิรติกร และคณะ (2527) ที่พบว่าจำนวนครูในโรงเรียนมีไม่เพียงพอ ครูมีงานประจำมากและไม่มีเวลาพอสำหรับมาช่วยงานของโครงการ โดยที่ส่วนใหญ่จะมีปัญหาในโรงเรียนขนาดเล็กมากกว่า นอกจากนี้งานวิจัยของ บุญเลิศ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2527) ยังพบว่าการศึกษาจำนวนครูในโรงเรียนมีน้อย และใช้วิธีให้ครูลัดเวรกันมาประกอบอาหาร แต่เนื่องจากครูมีชั่วโมงสอนมากจึงไม่มีเวลามาช่วยงานในโครงการได้อย่างเต็มที่ ทำให้บุคลากรที่รับผิดชอบงานอยู่ต้องทำงานที่เหน็ดเหนื่อยมากขึ้น และไม่ต้องการที่จะมาเป็นผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน และอาจจะเนื่องจาก อัตรากำลังของครูในโรงเรียนขนาดเล็กจะน้อยลงตามไปด้วย อัตราจ้างแม่ครัวคนงาน ของโรงเรียนขนาดเล็กอาจจะไม่มี หรือมีเพียงคนเดียว ภารโรงจะมีเพียงคนเดียว ซึ่งมีงานมากอยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2524 : 230-231) ได้ชี้ให้เห็นว่าถ้าองค์กรใดที่อยู่ในสภาพที่จำนวนคนไม่พอกับงาน คน 1 คนจะต้องปฏิบัติงานหลายหน้าที่ประสิทธิภาพของงานก็จะอยู่ในระดับต่ำ และเพื่อหน่ายในการทำงาน จึงน่าที่จะพิจารณาได้ว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ในเรื่องบุคลากรของโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ นอกจากนี้อาจมาจากความยากจนของผู้ปกครองจึงทำให้ไม่ได้เข้ามาช่วยเหลือกิจกรรมของโครงการ ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวเป็นสาเหตุ ทำให้บุคลากรในการดำเนินงานของโครงการมีไม่เพียงพอ และจะพบปัญหามากใน โรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งทำให้ปัญหาในด้านบุคลากรของโรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างไปจากโรงเรียนขนาดใหญ่

3.3 ด้านงบประมาณและการเงิน โดยส่วนรวมพบว่ามีปัญหาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในเรื่องการจัดบริการอาหารกลางวันประสบปัญหาขาดทุน โดย ที่โรงเรียนขนาดเล็ก มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งอาจจะมีสาเหตุมาจากสภาพทาง เศรษฐกิจของชุมชนที่ตั้งโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ผู้ปกครองมีฐานะยากจน ทำให้จำนวนนักเรียนที่ รับประทานอาหารฟรีมีมากกว่า ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่จะให้ให้นักเรียน ทุกคนรับประทานอาหารเช้า ซึ่งเป็นเหตุให้ต้องใช้เงินจำนวนมาก และจากสภาพสังคมเช่นนี้ทำให้ โรงเรียนไม่ได้รับความช่วยเหลือ ทั้งทางด้านแรงงานหรือการเงินจากผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นวลสมร ชมะสุนทร (2531) และสนิท แสงศักดิ์ (2537) ที่พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาในเรื่องการขาดเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียน ขนาดใหญ่ ซึ่งน่าจะนำมาพิจารณาได้ว่าโรงเรียนขนาดเล็กจะมีปัญหาในด้านงบประมาณในการ ดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมจากชุมชนที่เอื้ออำนวยต่อการ ขอความร่วมมือจากชุมชนได้มากกว่าด้วย

3.4 ด้านสถานที่และอุปกรณ์ในการดำเนินงาน โดยส่วนรวมพบว่ามีปัญหาไม่ แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหา แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือเรื่องการขาดแคลนน้ำที่จะใช้ประกอบอาหาร และทำความสะอาด การคมนาคมไม่สะดวก โรงเรียนอยู่ไกลจากตลาด หรือแหล่งซื้ออาหารสด และอาหารแห้ง โดยที่โรงเรียนขนาดเล็กจะมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งอาจเป็นเพราะ ว่าโรงเรียนขนาดเล็กมักจะตั้งในชุมชนใหม่ที่ไกลความเจริญ ทำให้ต้องประสบภาวะขาดแคลนน้ำ ในการประกอบอาหาร เพราะระบบการประปาของนครหลวงยังเข้าไม่ถึงต้องใช้น้ำบาดาล ซึ่งจะมีใช้ เพียงพอบางฤดูกาล รวมไปถึงถนนหนทางที่ไม่ใช่เป็นถนนลาดยาง ลำบากในการเดินทาง หรือ บางโรงเรียนที่ถนนใช้การไม่ได้ในฤดูฝน ต้องเดินทางโดยทางเรือ ทำให้เสียค่าใช้จ่าย และเสีย เวลามากขึ้น ในขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่ มักจะตั้งอยู่ในชุมชนขนาดใหญ่ที่มีความเจริญทางด้าน สาธารณูปโภคมากกว่าทั้งไฟฟ้า ประปา และการคมนาคมที่ดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ ชัยชนะ (2529) นวลสมร ชมะสุนทร (2531) รัชนี เห่งใหญ่ (2532) และสนิท แสงศักดิ์ (2537) ที่พบว่าในเรื่องน้ำดื่มน้ำใช้และการคมนาคม โรงเรียนขนาดเล็กจะมีปัญหา มากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ สาเหตุต่างๆที่กล่าวมานี้ น่าจะนำมาพิจารณาได้ว่าเป็นสาเหตุให้ โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาในเรื่องดังกล่าวมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนทราบถึงความสำคัญของการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และได้รับความร่วมมือในการทำงานจากบุคคลเหล่านี้

1.1 จัดประชุมชี้แจงครูในโรงเรียน และผู้ปกครอง โดยเชิญผู้ปกครองมาประชุมในวันมอบตัว หรือวันปฐมนิเทศ อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

1.2 จัดประชาสัมพันธ์โครงการอาหารกลางวันในหลายรูปแบบ เพื่อให้ชุมชนเกิดความสนใจต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการ เช่นการจัดเป็นชมรม หรือสมาคม ผู้ปกครอง จัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ จัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ด้านโภชนาการ แก่ชุมชน และผู้ปกครอง เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนเห็นความสำคัญของโครงการ และต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการมากขึ้น

1.3 ติดต่อประสานงาน ขอความร่วมมือ และความช่วยเหลือ ผ่านทางบุคคลสำคัญของชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือสมาชิกสภาตำบลในเขตพื้นที่นั้น ๆ ให้ช่วยเหลือโครงการในด้านต่าง ๆ

2. โรงเรียนควรมีวิธีการจัดโครงการอาหารกลางวันให้บูรณาการกับการเรียนการสอนให้มากขึ้น นอกจากการจัดวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการสอนให้เกิดการบูรณาการแล้ว ในเรื่องของการจัดตารางสอนควรจัดคาบเวลาในช่วงโมงเรียนของนักเรียน ให้สอดคล้องกับช่วงเวลาในการประกอบอาหารกลางวัน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ของโครงการ

3. โรงเรียนควรจัดให้มีการนิเทศภายใน หรือส่งบุคลากรเข้าอบรมเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ เพื่อนำมาประเมินผลโครงการอาหารกลางวัน และสามารถนำผลการประเมินนั้นมาปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. โรงเรียนควรมีอัตราครูโภชนาการของโรงเรียน มาดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันโดยตรง หรือจัดส่งครูที่รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันไปประชุม อบรม หรือสัมมนาเพิ่มเติมในเรื่องเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวัน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อทราบถึงปัญหาในการดำเนินงานที่แท้จริง และหาวิธีแก้ไขปัญหาร่วมกัน เพื่อนำความรู้ไปปรับปรุงการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. โรงเรียนควรมีอัตราแม่ครัวประจำโรงเรียน และจัดส่งไปอบรมเกี่ยวกับโภชนาการ และหลักสุขาภิบาล

6. โรงเรียนควรมีการพิจารณาลดคาบการสอนของครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน เพื่อจะได้มีเวลาปฏิบัติงานของโครงการอาหารกลางวันได้อย่างเต็มที่

7. โรงเรียนควรจัดหาเงินทุนเพิ่มเติม หรือทดแทนในส่วนที่หมดไป และในส่วนที่ไม่เพียงพอ เช่นการจัดงานโรงเรียนเพื่อหารายได้เข้าโครงการ จัดตั้งกองทุนอาหารกลางวัน และนำดอกเบ็ญมาใช้เป็นทุนหมุนเวียน รวมทั้งส่งเสริมการใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในจังหวัดหรือภาคอื่น ๆ เพื่อทราบถึงปัญหาในการจัดดำเนินงานของโครงการทั่วประเทศ แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นต่อไป
2. ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีสังเกต และการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในการดำเนินงานมากขึ้น
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ควบคู่ไปกับการศึกษาภาวะโภชนาการของนักเรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาแก้ไขปัญหาโภชนาการของนักเรียนต่อไป
4. ควรศึกษาสภาพและปัญหาการบูรณาการการเรียนการสอน เพื่อโครงการอาหารกลางวัน เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้น และนำมาปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการ ให้สามารถบูรณาการกับการเรียนการสอนได้เหมาะสมยิ่งขึ้น
5. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการอาหารกลางวัน เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานของโครงการ และศึกษาหาวิธีแก้ไขการจัดดำเนินงานต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย